proLékaře.cz | 19.11.2026

APLIKÁCIA PROGRAMU INTERACT V LOGOPEDICKEJ PREVENCII

APPLICATION OF THE INTERACT PROGRAMME IN SPEECH THERAPY PREVENTION

Hana Laciková[1]
Joanna Szymczakowska[2]

Hana Lacikova

Joanna Szymczakowska

Abstrakt

V príspevku sa budeme venovať programu InterACT – Attitude Change & Tolerance Program (Weidner, 2015) určenému pre deti predškolského a mladšieho školského veku, ako i procesu jeho adaptácie do poľského (2019) a slovenského (2019–2023) jazyka. Program nadväzuje na niekoľko výskumov, ktoré sledovali postoje detí k zajakavosti a možnosti včasného oboznámenia sa s relevantnými informáciami o zajakavosti. Výskumy potvrdili potrebu venovať sa zmene postojov k zajakavosti už v predškolskom veku. Štatisticky sa preukázalo, že program InterACT efektívne zlepšuje postoje detí k zajakavosti a učí, ako vhodne komunikovať s deťmi so zajakavosťou (Wesierska a Weidner, 2022). Program je koncepčne vytvorený tak, aby bolo možné preložiť ho do iných jazykov so zohľadnením kultúrnych podmienok. Keďže Slovensko je jazykovo, kultúrne aj historickým kontextom blízke Poľsku, kde je efektivita programu potvrdená, javí sa nám aplikovanie výsledkov z ich výskumov relevantné aj pre Slovensko ako súčasť logopedickej prevencie a efektívnej podpory procesu antistigmatizácie zajakavosti.

Abstract

In this paper we discuss the InterACT – Attitude Change & Tolerance programme (Weidner, 2015) for preschool and younger school-age children, as well as the process of its adaptation into Polish (2019) and Slovak (2019–2023) languages. The programme builds on several research studies that have investigated children's attitudes towards stuttering and the possibilities of early exposure to relevant information about stuttering. Research has confirmed the need to address changing attitudes towards stuttering already at pre-school age. Statistically, the InterACT programme has been shown to be effective in improving children's attitudes toward stuttering and teaching how to appropriately interact with children with stuttering (Wesierska and Weidner, 2022). The programme is conceptualised in a way that it can be translated into other languages, with consideration of cultural contexts. As Slovakia is close in terms of language, culture and historical context to Poland, where the effectiveness of the programme is confirmed, we find the application of the results from their research relevant for Slovakia as part of speech therapy prevention and effective support of the process of anti-stigmatisation of stuttering.

Kľúčové slová

prevencia, antistigmatizácia, akceptácia zajakavosti, edukácia o zajakavosti

Keywords

prevention, anti-stigmatisation, acceptance of stuttering, education of young children about stuttering

Úvod a výskumné východisko

V našich krajinách ako aj v kultúrach po celom svete ešte stále prevládajú nesprávne informácie o zajakavosti (napr. o príčinách, prejavoch, prognóze a pod.). S tým súvisí aj pretrvávanie negatívnych postojov a reakcií k zajakavosti. Potvrdzujú to i výsledky výskumu z Medzinárodného projektu o postoji k ľudským vlastnostiam-kvalitám (International Project on Attitude Toward Human Attributes – IPATHA), ktoré ukazujú, že negatívne pohľady – stereotypy – voči zajakavosti a ľuďom, ktorí sa zajakávajú, sú medzi verejnosťou stále veľmi časté (St. Louis, 2015). Nesprávne pochopené skutočnosti a fakty o zajakavosti prispievajú v laickej verejnosti nielen

[1] Mgr. Hana Lacikova, Ph.D., Súkromné centrum poradenstva a prevencie, Inštitút detskej reči, Železničiarska 13, 811 04 Bratislava, Slovenská republika. E-mail: lacikova@detskarec.sk.
[2] Mgr. Joanna Szymczakowska, Fundacja Centrum Logopedyczne, ul. Bażantów 35-37, lok. 8, 40-668 Katovice, Polsko.

https://doi.org/10.36833/lkl.2024.012 Přijato k recenzi: 12. 3. 2024 Přijato k publikaci: 2. 5. 2024
licensed under CC BY-NC

proLékaře.cz | 19.11.2026

k nepriaznivým stereotypom, ale i stigmatizácii a v istej miere k „šikanovaniu" ľudí so zajakavosťou (Boyle a Blood, 2015). Práve vplyv komunikačného a sociálneho okolia a spoločenských presvedčení k téme zajakavosti môže ovplyvniť ľudí so zajakavosťou v spôsobe ich komunikácie či v kvalite sociálnych interakcií a tiež má vplyv na kvalitu vzťahov, prípadne kariérny postup a kvalitu života. V Medzinárodnej klasifikácii funkčnosti, zdravotného postihnutia a zdravia (ICF) by sme to túto skutočnosť mohli vnímať ako faktor prostredia (Laciková a Hrmová Adamiková, 2018). Ten nezahŕňa (Yaruss a Quesala, 2004) len podporu, ktorú hovoriacemu poskytujú osoby v jeho prostredí, ale aj postoje prevládajúce v spoločnosti, v ktorej hovoriaci žije. Konkrétnejšie sa postoje definujú ako pozorovateľné dôsledky zvykov, praxe, ideológie, hodnôt, noriem, svetonázorov a náboženského presvedčenia, ktoré „ovplyvňujú správanie jednotlivca a spoločenský život na všetkých úrovniach" (Laciková a Hrmová Adamiková, 2018). Verejný vzor správania alebo dokonca úmysel konať môže viesť k negatívnym činom proti osobe alebo skupine. Často má formu vyhýbania sa osobe alebo skupine, agresie alebo diskriminácie. Zaujímavé je, že ľudia, ktorí sa zajakávajú, môžu byť stigmatizovaní nielen laickými členmi spoločnosti, ale aj logopédmi (St. Louis a Wesierska, 2019).

Mnohé výskumy sa orientovali aj na snahu overiť rady týkajúce sa toho, čo je vhodné v interakcii s ľuďmi, ktorí sa zajakávajú. Jedným z princípov praxe založenej na dôkazoch je zohľadniť klientove potreby, perspektívu, presvedčenie, názory, hodnoty a ciele liečby (Weidner et al., 2015). St. Louis et al. (2017) administrovali ľuďom so zajakavosťou z USA a Kanady nový nástroj „Osobné posúdenie podpory z perspektívy dospelých, ktorí sa zajakávajú" (Personal Appraisal of Support for Stuttering – Adults inventory PASS-Ad). Vo tomto výskume mali dospelí so zajakavosťou posúdiť, nakoľko si myslia, že by bol určitý typ správania pre nich podporný. Okrem toho boli požiadaní, aby posúdili, ktorí ľudia v ich živote boli pre nich najviac podporní. V roku 2018 sa táto štúdia realizovala v ďalších krajinách: Libanone, Poľsku, na Slovensku a Českej republike (St. Louis, 2018; St. Louis et al., 2019). Výsledky boli prezentované na konferencii ako i v publikáciách viacerých autorov (St. Louis, 2018; Węsierska et al., 2018, 2019) a sú dostupné vo viacerých jazykoch (https://www.logolab.edu.pl/wp-content/uploads/2021/02/%E2%80%9EJak-najlepiej-wspierac-dorosle-osoby-jakajace-sie-Inne-jezyki.pdf).

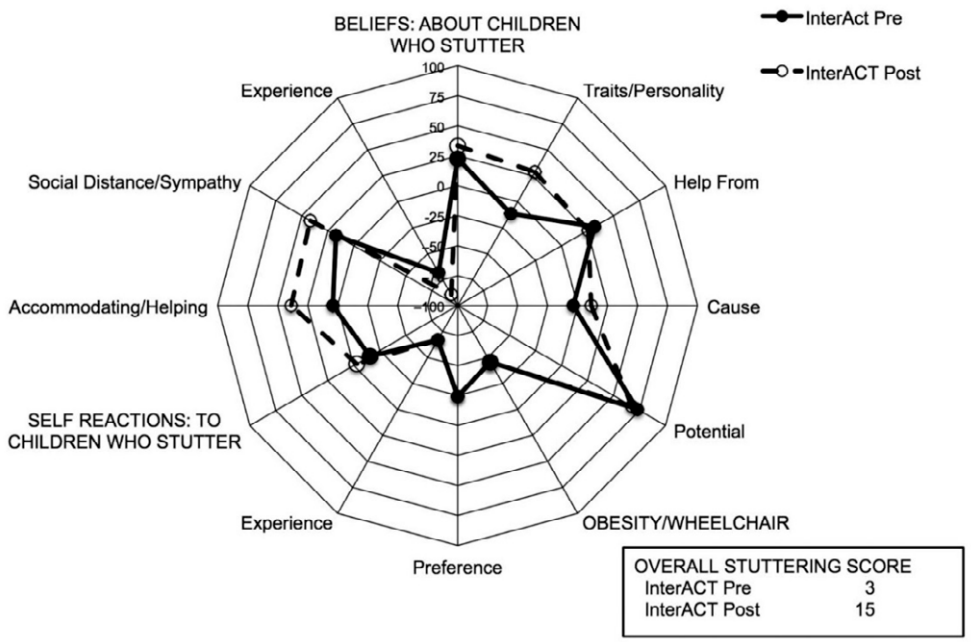
Ukázalo sa, že pri komunikácii s ľuďmi so zajakavosťou je dôležité, aby ich komunikační partneri boli empatickí voči ich individuálnym potrebám a obmedzeniam a tiež boli dostatočne flexibilní. Kľúčom je teda prispôsobiť komunikačnú podporu jednotlivcovi podľa jeho individuálnych potrieb a vychádzať mu v ústrety v čo najväčšej možnej miere. Konkrétne potreby dospelých so zajakavosťou v komunikácii sú nasledovné:

- Buď pozorný: udržuj prirodzený očný kontakt.
- Buď trpezlivý: daj mi dosť času na premýšľanie a hovorenie.
- Podpor ma ako človeka svojim priateľským postojom, zmyslom pre humor a pochvalou.
- Tvoja akceptácia je pre mňa dôležitá: snaž sa ma neposudzovať, prejav empatiu a porozumenie.
- Zostaň čo najviac uvoľnený: správaj sa prirodzene, buď sám sebou, zameraj sa na to, čo poviem, nie na to, ako to poviem.
- Buď flexibilný: prispôsob svoju vlastnú komunikáciu a prejav (St. Louis et. al., 2019).

Neskôr bol tento výskum doplnený aj o názory detí a rodičov (Personal Appraisal of Support for Children and Personal Appraisal of Support for Parents – PASS-Ch, PASS-P), pre ktorých bolo dôležité nasledovné: „Pri interakcii s dieťaťom, ktoré sa zajakáva, buď trpezlivý a priateľský a počas toho udržiavaj prirodzený očný kontakt a reč tela. Sústreď sa na obsah toho, čo dieťa hovorí, a nie na to, či to bolo plynulé. Vyhni sa dokončovaniu slova alebo vety za dieťa a neposkytuj mu nevyžiadané. Uvedom si, že zdanlivo dobre myslené rady (napr. keď povieš dieťaťu „hovor pomalšie" alebo „rozmysli si, čo chceš povedať") alebo isté správanie (napr. vtipy o zajakavosti) môžu byť často nechcené a nenápomocné (Weidner et al., 2021)." U detí, ktoré sa zajakávajú, môže byť rôzne, aké reakcie vnímajú ako nápomocné. Je dôležité vytvoriť si s nimi bezpečný vzťah plný dôvery a rozprávať sa otvorene. Tak spoznáme ich potreby a dostane sa im maximálnej podpory od tých, s ktorými komunikujú (Weidner et al., 2021).

Vedci sa nevzdali a stále uvažovali o tom, ako predísť stigmatizácii ľudí so zajakavosťou. Weidner, St. Louis a Glover (2018) citujú ďalších autorov (Ambrose, Yairi, Weidner, St. Louis, Burgess a LeMaster), ktorí potvrdzujú, že negatívne presvedčenia o zajakavosti a ľuďoch so zajakavosťou boli jasne potvrdené medzi staršími deťmi a dospelými a predpokladá sa, že vznikajú v ranom detstve. I keď deti v ranom veku ešte nevedia definovať zajakavosť, majú už povedomie o tejto rečovej diverzite. Štúdie neustále dokazujú, že už malé deti majú nepriaznivé postoje voči ľuďom so zajakavosťou a bez intervencie zameranej na vzdelávanie o zajakavosti je pravdepodobné, že tieto postoje sa nezmenia (Weidner, St. Louis a Glover, 2018). Vzhľadom na to, že negatívne postoje ku zajakavosti sa objavujú už v predškolskom veku, je logické predpokladať, že úsilie o zmiernenie týchto postojov by sa malo realizovať v tom istom období. Takýto postup pomôže určiť tvárnosť postojov malých detí a potenciálne pokročiť v účinných intervenciách, ktoré by sa mohli použiť v klinickom alebo vzdelávacom kontexte (tamtiež). Weidner a St. Louis (2015) na základe týchto zistení uskutočnili pilotnú štúdiu zameranú na zlepšenie postojov k zajakavosti u detí predškolského veku pomocou novo vyvinutého vzdelávacieho programu „Atittude Change and Tolerance Program – InterACT". Program vznikol na podporu budovania zmeny postojov a tolerancie – učí deti o rozdieloch s dôrazom na zajakavosť, o podstate jej príčin a tiež o tom, ako efektívne a vhodne komunikovať s rovesníkmi, ktorí sa zajakávajú (Weidner, 2015). Pomocou metodiky „POSHA-S/Child" bolo merané hodnotenie zmeny postojov a presvedčení malých detí o zajakavosti a zmeny ich vlastných reakcií na ľudí, ktorí sa zajakávajú. Štúdia odhalila významné zlepšenie vedomostí o príčinách zajakavosti a o tom, čo robiť pri rozhovore s rovesníkom so zajakavosťou, ako i zlepšenie postojov detí k zajakavosti po absolvovaní programu InterACT (Weidner, St. Louis a Glover, 2018; Wesierska a Weidner, 2022). Na grafe č. 1 vidieť zmenu hodnôt pred absolvovaním programu v USA a po ňom.

proLékaře.cz | 19.11.2026

Graf 1: ***Výsledky celkového skóre pri zajakavosti amerických detí pred intervenciou a po nej spolu s čiastkovými skóre a zložkami POSHA-Ch.***

Atittude Change and Tolerance Program – InterACT

Autorkou programu InterACT je logopedička Mary Weidner, PhD, CCC-SLP, ktorá je odbornou asistentkou na Department of Communication Sciences and Disorders na Edinboro University v Pennsylvanii v USA. Vo svojej výskumnej práci sa zameriavala na meranie a zmenu postojov detí k rovesníkom s poruchami komunikácie a osobitne so zajakavosťou. Program InterACT vychádza z princípov terapie ACT (Acceptance and Commitment Therapy). Sú v ňom veku primeraným a estetickým spôsobom aplikované všetky vedecky overené zistenia o zajakavosti, ale i všeobecné princípy podporujúce akceptáciu a toleranciu (Weidner, 2015).

Okrem iného program učí deti o vzájomných odlišnostiach medzi ľuďmi (vo farbe pleti, spôsobe pohybu či spôsobe reči). Ide nielen o viditeľné zdravotné postihnutia, ale aj komunikačné bariéry, ktoré majú deti so zajakavosťou alebo deti pochádzajúce z nemajoritného jazykového prostredia. Program InterACT využíva princípy skupinového učenia, kritické myslenie, učí deti viesť diskusiu v skupinách smerujúcu k uvedomovaniu si rozdielov medzi ľuďmi, ale aj k poznaniu a porozumeniu odlišností, prijatiu, akceptácii iných, a tak napomáha v rozvíjaní zdravých a funkčných postojov k iným ľuďom (IDR, 2024). Cieľ programu je teda podpora adekvátnych postojov detí predškolského a mladšieho školského veku k rôznym druhom obmedzení (postihnutí), vytváranie vhodných postojov k deťom so zajakavosťou ako i k zajakavosti samotnej.

Obsah programu InterACT

Autorka opisuje, že samotný program prebieha v rámci dvoch stretnutí, pričom každé stretnutie trvá približne 30 minút, so zohľadnením počtu detí v skupine (Weidner, 2015).

Program obsahuje dve edukačné videá (1. Rovnakí a odlišní, 2. Ako sa spolu rozprávať; každé v rozsahu 10 minút), metodické materiály k realizácii skupinových diskusií, pracovný zošit a metodický materiál. Vo videách vystupuje päť bábok (dvaja chlapci a tri dievčatá). Jedna bábka (chlapec) sa zajakáva, čo zahŕňa tiež vyšší výskyt zajakavosti u chlapcov ako u dievčat (Weidner et al., 2018). Jedna bábka je na invalidnom vozíku a ostatné predstavujú typicky sa vyvíjajúce deti. Prejavy zajakavosti na videu zahŕňajú predlžovania, opakovania častí slov a jednoslabičných slov a bloky, pričom frekvencia zajakavosti je 20 % slabík z celkového množstva vypovedaných slabík. Autorka upozorňuje, že do rečového prejavu boli zahrnuté aj zmeny vo výške hlasu a prostredníctvom nich bola vyjadrená fyzická námaha počas hovorenia bábky so zajakavosťou.

V prvom videu sa deti oboznamujú s pojmami „rovnaký“ a „odlišný/iný“ a sú oboznámené o odlišnostiach (pohybovanie sa prostredníctvom invalidného vozíku či zajakávanie). Počas rozhovoru medzi bábkami prebehne aj edukácia o zajakavosti, jej genetickej príčine, prejavoch, výskyte zajakavosti aj v dospelej populácii a tiež o tom, že nie je nákazlivá. V druhom videu bábky zobrazujú pozitívne aj negatívne interakcie s rovesníkmi a rozprávačka poukazuje na užitočné a neužitočné reakcie rovesníkov (Weidner et al., 2018).

Po každom videu nasleduje skupinová diskusia, ktorá je podnietená prostredníctvom šiestich fotografií z videí (Foto 1). Tieto zobrazujú kritické segmenty videí, počas ktorých sa diskutovalo o významnej téme (napr. interakcia s osobou, ktorá sa zajakáva). Na zadnej strane fotiek je napísané krátke zhrnutie scény, po ktorom nasleduje séria otázok na podnietenie plodnej diskusie v skupine. Na stretnutiach sa pracuje aj s pracovným zošitom, ktorého autorkou je Mary Weidner a ilustrátorkou Ashley Teets. Ilustrácie v zošite zobrazujú scény, postavy a priame citáty z videí (Weidner et al., 2018). Okrem toho zošit obsahuje vyhradené strany, na ktorých sú deti vyzvané, aby nakreslili obrázok, ktorý vyzdvihuje cieľové témy, napríklad: „Nakresli, čo by si urobil alebo povedal, keby si stretol niekoho, kto je v niečom inakší.“

Po absolvovaní programu si deti odnesú domov hotový pracovný zošit (Weidner et al., 2018). Celý program je emocionálne posilnený cez tematickú a motivačnú pieseň (hudba: Seana a James Hollingsworth, originál text M. Weidner, 2015) s antidiskriminačným zameraním.

proLékaře.cz | 19.11.2026

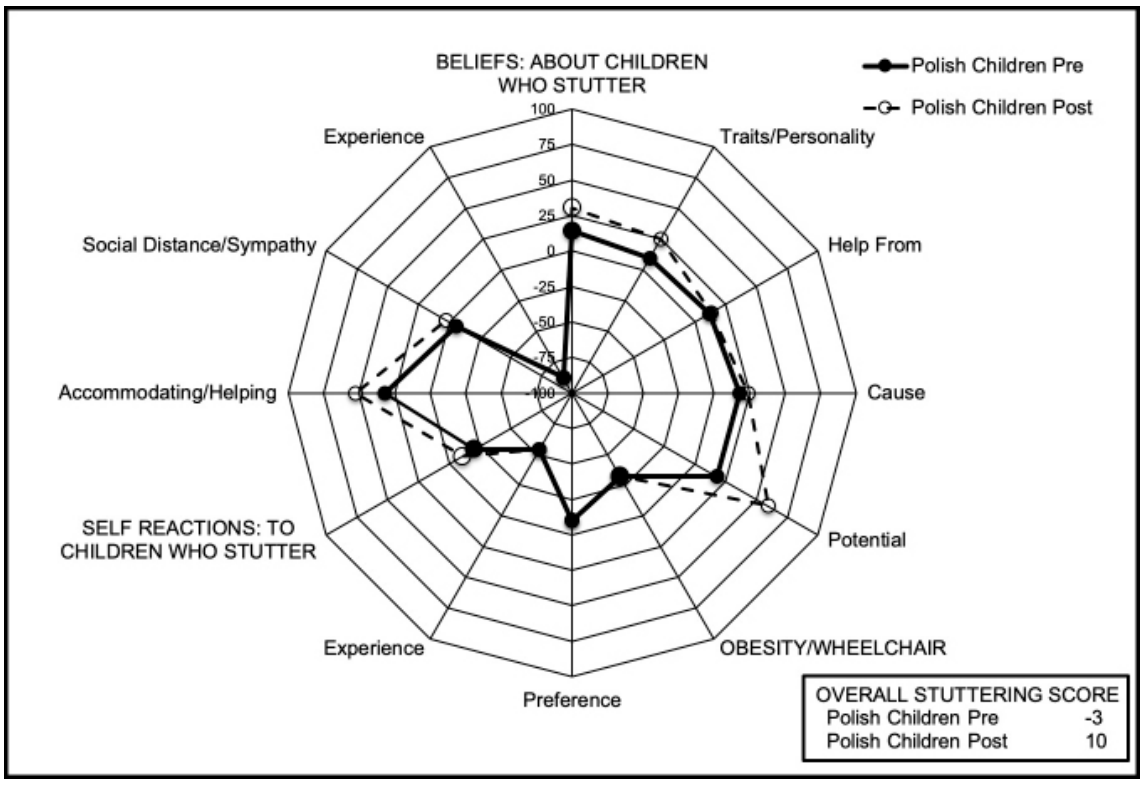

Foto 1: ***Z programu InterACT (Weidner et al., 2018)***

Overovanie a adaptácia programu InterACT v Poľsku – výsledky

Štúdiu, v ktorej bola overená účinnosť programu InterACT, uskutočnil v Poľsku tím pracovníkov a študentov logopédie na Sliezskej univerzite v Katoviciach pod vedením doktorky Katarzyny Węsierskej. Išlo o metodologicky rovnakú štúdiu, ako realizovala autorka Mary Weidner (Weidner et al., 2018), s použitím poľského prekladu programu vytvoreného na tento účel ako aj prieskumu verejnej mienky o ľudských vlastnostiach – zajakavosť – verzia pre deti (POSHA-S-Child).

Analýza prvých výsledkov postojov detí a dospelých k zajakavosti umožnila vysloviť hypotézu, že pred účasťou na programe budú poľské deti prezentovať homogénne alebo negatívne postoje k interakcii s ľuďmi, ktorí majú skúsenosť so zajakavosťou, a že tieto postoje sa po účasti na programe zlepšia. Predpokladalo sa tiež, že postoje poľských detí budú pred štúdiou menej adekvátne v porovnaní s porovnávanými postojmi amerických detí, zatiaľ čo po absolvovaní programu InterACT sa budú viac podobať postojom ich amerických rovesníkov (Weidner a Węsierska, 2022; Węsierska a Weidner, 2022). K účasti na projekte boli prizvaní študenti prvého ročníka bakalárskeho štúdia logopédie zo Sliezskej univerzity, ktorí absolvovali 90-minútové školenie, na ktorom sa oboznámili s postupom používania programu POSHA-S/Ch (Weidner a St. Louis, 2014) a so zásadami zavádzania programu InterACT do vzdelávacieho prostredia. Predtým, ako študenti zadali každému dieťaťu predtest POSHA-S/Ch, bola celá skupina detí pretestovaná krátkymi nahrávkami, na ktorých boli zobrazené animované postavičky detí, ktoré sa zajakávajú. V štúdii boli použité aj ilustrácie ľudí prezentujúcich iné atribúty, napríklad pohyb na vozíku. Odpovede detí boli zaznamenávané. V týždenných intervaloch sa uskutočnili obe stretnutia InterACT podľa návrhu uvedeného v programe. Následne boli deťom v postteste opäť položené otázky z dotazníka (Węsierska a Weidner, 2022). Porovnania dát pred absolvovaním programu a po ňom ukázali štatisticky významné zlepšenie postojov detí k zajakavosti (Graf 2). Na základe výsledkov z POSHA-S/Ch bolo celkové skóre zajakavosti (OSS) pred intervenciou 3 pre americkú skupinu (Graf 1) a -3 pre poľskú skupinu (na škále od – 100 do + 100), zatiaľ čo po intervencii boli hodnoty OSS 15 pre americkú a 10 pre poľskú skupinu. Táto štúdia poskytuje empirický dôkaz, že postoje malých detí k zajakavosti možno zlepšiť pomocou programu InterACT.

Graf 2: ***Výsledky celkového skóre zajakavosti poľských detí pred intervenciou a po nej spolu s čiastkovými skóre a zložkami POSHA-Ch***

proLékaře.cz | 19.11.2026

Analýza odpovedí detí na otázky prieskumu POSHA-S/Ch ukázala zlepšenie skóre vo všetkých aspektoch, ktoré sa týkali potenciálu ľudí so zajakavosťou „nájsť si priateľov“, „mať sa tak dobre ako ostatní“, „mať prácu ako dospelý“ a „robiť dobré rozhodnutia“. Po absolvovaní programu bolo medzi respondentmi stále populárne presvedčenie, že deti so zajakavosťou „nevedia dobre hovoriť“, ale bola menšia tendencia veriť, že ľudia so zajakavosťou „majú veľký problém“. Presvedčenie o príčinách zajakavosti zostalo u detí na podobnej úrovni ako v prvom štádiu. Významné zlepšenie bolo zaznamenané v aspekte vedomostí o tom, že je potrebné byť podporným poslucháčom v interakcii s rovesníkom, ktorý sa zajakáva. V dôsledku účasti na programe InterACT opýtané deti deklarovali, že budú mať menšiu tendenciu dokončiť slová svojich rovesníkov so zajakavosťou alebo im povedať: „spomal“. Po absolvovaní programu deti vnímali zajakávanie priaznivejšie v porovnaní s inými negatívne spájanými atribútmi, ako je napríklad obezita alebo skutočnosť, že je niekto na vozíku (Węsierska a Weidner, 2022).

V poľskej replikačnej štúdii boli získané výsledky podobné výsledkom v americkej skupine. V oboch skupinách bol zaznamenaný štatisticky významný nárast „všeobecného skóre pre zajakavosť“, „presvedčení“ a „sebareakcií“ (Węsierska a Weidner, 2022).

Na základe tejto štúdie možno predpokladať, že používanie programu InterACT umožňuje efektívne vzdelávať o zajakavosti a zároveň formovať adekvátne postoje spoločnosti ku zajakavosti a ľuďom, ktorí sa zajakávajú (Jarząbek et al., 2021). Pri analýze výsledkov tejto štúdie sa poukázalo na medzikultúrny faktor, ktorý sa zdá byť dôležitý z hľadiska vedomostí detí o zajakavosti a ľuďoch, ktorí zažívajú zajakávanie. Na potvrdenie tejto tézy je potreba ďalšieho výskumu v tejto oblasti so zohľadnením národností, ktoré zatiaľ nie sú v analýze POSHA-S/Child zastúpené (Weidner a Węsierska, 2022; Węsierska a Weidner, 2022).

Praktickým cieľom realizovaného projektu bolo vytvoriť možnosti širokého rozšírenia programu InterACT v poľských vzdelávacích inštitúciách. Za týmto účelom bol na Sliezskej univerzite v Katoviciach realizovaný študentský vzdelávací projekt „Študentská online poradňa – šírenie poznatkov v oblasti balbutológie“. V rámci aktivít projektu boli vytvorené ďalšie materiály, ktoré uľahčujú implementáciu programu v inštitúciách (letáky, plagát, podrobné pokyny atď.). Bol tiež vytvorený scenár webinára pre učiteľov a terapeutov, ktorí chcú program zaviesť v školách, materských školách alebo poradenských centrách (Jarząbek et al., 2021). V súčasnosti projekt pokračuje pod záštitou nadácie Fundacja Centrum Logopedyczne v spolupráci s Vedeckým krúžkom mladých logopédov pri Sliezskej univerzite. Školenia vedené členmi krúžku sa pravidelne konajú online a sú k dispozícii všetkým záujemcom. Poľskí učitelia, terapeuti a študenti majú prístup k propagačným materiálom ako aj k základným informáciám o tomto programe na webovej stránke Fundacja Centrum Logopedyczne (https://fcl.org.pl/interact/).

Mapa 1: ***Mapa implementácie programu InterACT v Poľsku (https://fcl.org.pl/interact/) k 9. 3. 2024***

Počas utečeneckej krízy po ruskej inváziі na Ukrajinu prešiel program InterACT menšími úpravami. Fundacja Centrum Logopedyczne v spolupráci s významnými odborníkmi na bilingvitu (z univerzít v Sliezsku, Oldenburgu (Nemecko) a Warwicku (Spojené kráľovstvo)) zorganizovala sériu seminárov o možnostiach využitia programu InterACT na integráciu ukrajinských detí v Poľsku. V tomto období študenti logopédie Sliezskej univerzity spolu so svojimi ukrajinskými kolegami, tiež študentmi Sliezskej univerzity, organizovali workshopy InterACT vo vzdelávacích zariadeniach v Katoviciach s ukrajinskými deťmi.

Adaptácia programu InterACT na Slovensku

Prvú informáciu o programe sme dostali od autorky programu InterACT počas spolupráce na medzinárodnom projekte PASS-CH a PASS-P (Weidner et al., 2019, 2021). Spolu s kolegyňami z SCPP IDR Michaelou Hrmovou Adamikovou a Kristínou Schweighoferovou sme vnímali významný potenciál tohto preventívneho programu pre logopedickú prax, a tak sme v roku 2019 začali študovať podklady a pripravovať adaptáciu programu InterACT do slovenského jazyka. Dlhšie sme hľadali správne výrazy pre slová na vyjadrenie odlišností – iný/inakosť/inakší v kontexte slovenského prostredia a kultúry. V našom

proLékaře.cz | 19.11.2026

jazyku bolo výstižné nazvať program „Každý z nás je iný a predsa rovnaký – každý z nás je výnimočný!“. Po udelení súhlasu autorky sme začali aktívne pracovať na adaptácii počas pandémie a priebežne sme konzultovali proces s doktorkou Mary Weidner (USA) ako i s docentkou Katarzynou Wesierskou na Univerzite v Sliezku v Katowiciach.

I napriek snahe osloviť štátne inštitúcie a vypísať granty sme nakoniec z vlastných zdrojov centra finančne pokryli realizovanie dabingu vrátane prekladu videí, zabezpečenie hercov (P. Dubajová, M. Podhradská, V. Plevčík) a hudobného aranžmá (S. Palúch), ako i napísanie slovenského textu piesne i jej naspievanie v profesionálnom štúdiu s kapelou. Všetky tieto umelecky profesné úkony boli realizované v spolupráci s hudobnou profesionálkou a speváčkou pani Máriou Podhradskou (viď foto) a jej hudobno-technickým tímom (https://spievankovo.sk/), aby sme zvýraznili aj umeleckú hodnotu programu zahŕňajúceho pieseň, hudbu k nej ako i kvalitu dabingu. Z textu piesne citujeme: „Viem, že každý z nás je trochu iný, môže inak vyzerať či rozprávať, môže choré nôžky mať alebo sa zajakať, netreba sa toho vôbec báť...“ (Pohradská, 2022).

Podmienkou pre použitie programu InterACT v MŠ a ZŠ na Slovensku je absolvovanie školenia, ktoré sme pripravili v spolupráci s pani doktorkou Weidner. Súčasťou školenia je ucelený slovenský metodický materiál i videá. Sme „na ceste“ zmeny postojov a uvažovania o zajakavosti v spoločnosti ako i v detskej populácii. Program je určený pre deti predškolského a mladšieho školského veku. Aktuálne sme realizovali InterACT vo vekovej skupine 5,5 až 9-ročných detí: na základnej škole v Bratislave (4 triedy – prvé ročníky – spolu 100 žiakov); v 4 predškolských triedach MŠ v Nitre a v 4 triedach MŠ v Bratislave (spolu približne 200 predškolákov). Doteraz sme vyškolili okolo 20 odborníkov v oblasti prevencie (aj logopédov) pracujúcich v zariadeniach poradenstva a prevencie v rezorte školstva, ktorí realizujú program v lokálnych školách, o ktorých nemáme číselné údaje.

Foto 2: ***Nahrávanie piesne – Mária Podhradská (Spievankovo, 2023)***

Skúsenosti s aplikáciou programu

Sme vďační Mary Weidner a jej tímu za vytvorenie programu InteraACT, ktorý má silnú vedeckú bázu, a za príležitosť adaptovať ho do našich jazykov. Vnímame ho ako výborný nástroj prevencie stigmatizácie detí so zajakavosťou a kvalitnej osvety o problematike zajakavosti ako i iných druhov odlišností už v detskej populácii. Je dokázané, že program podporuje otvorenosť v komunikovaní o odlišnostiach, odtabuizovaní tém (zajakavosť, imobilita, odlišnosť) a tiež podporuje dobré reakcie detí k rovesníkom so zajakavosťou. „Nabúrava“ pretrvávajúce mýty o zajakavosti v našich krajinách aj tabuizovanie tejto témy.

Pri realizovania programu pozorujeme, že deti sú pripravené diskutovať o týchto témach, sú otvorené prijať sa vzájomne, ak sú k tomu správne vedené dospelými, v tomto prípade realizátormi programu. Deti počas skupín prejavujú ochotu a pozitívne nastavenie získavať nové informácie a vzdelávať sa v oblastiach problematiky zajakavosti či iných odlišností. Program poskytuje priestor pozrieť sa na zajakavosť ako na verbálnu diverzitu, a nie ako na poruchu či narušenie. Zároveň utvrdzuje deti so zajakavosťou i ich rovesníkov, že pri tejto verbálnej rozmanitosti, akou zajakavosť je, neexistuje prekážka pre výkon akéhokoľvek povolania.

Po absolvovaní programu vnímame v skupinách príjemnú atmosféru prijatia. Reakcie detí (cez kresbu či verbálne komentáre) potvrdzujú, že sa skvalitňuje ich vnímanie, znalosti a postoje k ľudom, ktorí sú v niečom odlišní. Priestor na diskusie o dôležitých témach podporuje uvažovanie o odlišnostiach, vhodné postoje k odlišnostiam u iných detí, komunikačné zručnosti a kompetencie odkomunikovať náročné témy a akceptáciu v názoroch. Počas stretnutí je podporovaná príjemná a radostná atmosféra v triede, čomu prispieva aj kvalitne obsahovo aj hudobne spracovaná tematická pieseň, ako i radosť z hudby i pohybu a v neposlednom rade metodicky zvládnutý a estetický materiál (Laciková, Hrmová Adamiková a Schweighoferová, 2023).

ZHRNUTIE

InterACT považujeme za jedinečný preventívny program v našich krajinách, ktorý je tvorený na overených teoretických východiskách. Existuje dostatok dôkazov o tom, že je možné používať ho ako náučný, preventívny a antidiskriminačný program. Snaha aplikovať tento program ako súčasť predprimárneho vzdelávania by mohla podporiť úsilie pomôcť typicky plynulo hovoriacim deťom stať sa tolerantnejšími a akceptovať ľudí, ktorí sa zajakávajú, alebo dokonca rozšíriť tieto zlepšené postoje aj na osoby s inými ťažkosťami/poruchami/odlišnosťami.

Deti, ktoré sa zajakávajú, sa nevyhnutne musia vyrovnať s postojmi svojich rovesníkov, a to bez ohľadu na to, či sú ich postoje žiaduce, alebo nie. Štúdiami sa potvrdzuje fakt, že ak sa negatívne postoje rovesníkov voči deťom so zajakavosťou zmiernia v predškolskom veku, môže sa úplne predísť negatívnym alebo nežiaducim reakciám namiereným voči deťom so zajakavosťou a predísť ťažkostiam v oblasti sebahodnotenia neskôr v dospelosti. Podporné komunikačné prostredie by mohlo uľahčiť zlepšenie kvality a kvantity sociálnych interakcií ľudí, ktorí sa zajakávajú, a to by mohlo mať zásadný vplyv nielen na ich komunikačné zručnosti, ale aj na ich sociálnu a emocionálnu oblasť (Weidner et al., 2018). Stáva sa, že do programu InterACT vstupujú deti s už diagnostikovanou zajakavosťou, zvyčajne vystupujú v pozícii expertov a sú na to vopred pripravené. Celkové reakcie detí na program sú pozitívne.

Svojim obsahom a teoretickými východiskami podporuje program InterACT u detí poznanie, že otvoreným a úprimným rozhovorom o rozdieloch a odlišnostiach si môžu vzájomne porozumieť, čo je základom pre tvorbu empatickejšieho a tolerantnejšieho prostredia v medziľudských vzťahoch. Aj týmto programom vytvárame bezpečný svet, ktorý je priateľský ku všetkým deťom.

proLékaře.cz | 19.11.2026

Literatúra

BOYLE, M. P., BLOOD, G. W., 2015. Stigma and stuttering. Conceptualizations, applications, and coping. **In**: ST. LOUIS, K. O. (ed.). *Stuttering meets stereotype, stigma, and discrimination. An overview of attitudes research.* Morgantown: West Virginia University. s. 43-70. Dostupné z: Stigma and stuttering: Conceptualizations, applications, and coping (researchgate.net).

INŠTITÚT DETSKEJ REČI (IDR), 2024. InterACT – Attitude Change and Tolerance Program. Bratislava: IDR. [cit. 2024-08-03]. Dostupné z: https://detskarec.sk/projekty/interact-attitude-change-and-tolerance-program**.**

JARZĄBEK, M., KANIEWSKA, J., LIEBER, W., ŚMIERZCHALSKA, A., WĘSIERSKA, K., 2021. InterACT – everyone is different and everyone is the same. **In**: *International Conference on Logopedics: Fluency disorders: Theory and practice.* Katovice: University of Silesia in Katowice. Dostupné z: Międzynarodowa Konferencja Logopedyczna „Zaburzenia płynności mowy – teoria i praktyka. Edycja IV" 2020 - Agere Aude.

LACIKOVÁ, H., HRMOVÁ ADAMIKOVÁ, M., 2018. Využitie ICF – Medzinárodná klasifikácia funkčnosti, zdravotného postihnutia a zdravia v diagnostike a terapii zajakavosti. **In:** *Logopaedica XX*. Bratislava: Mabag, s. 26-31. Dostupné z: 6. Lacikov.. p65 (komoraskolskychlogopedov.sk).

LACIKOVÁ, H., HRMOVÁ ADAMIKOVÁ, M., SCHWEIGHOFEROVÁ, K., 2023. *Inovačné vzdelávanie porúch plynulosti reči*. Bratislava: IDR. Dostupné z: Inovačné vzdelávanie v oblasti porúch plynulosti reči : zajakavosť, brblavosť | Aktuálne informácie kurzy a supervízie | Odborníci | Inštitút detskej reči (detskarec.sk).

PODHRADSKÁ, M., 2022. Text slovenskej verzie titulnej piesne: Každý z nás je trochu iný... Bratislava: IDR a Tonada – Spievankovo.

ST. LOUIS, K. O., 2015. Epidemiology of Public Attitudes Toward Stuttering. **In:** ST. LOUIS, K. O. (ed.). *Stuttering meets stereotype, stigma, and discrimination. An overview of attitudes research*. Morgantown: West Virginia University Press, ISBN: 978-1-940425-37-5, s. 7-42.

ST. LOUIS, K. O., 2018. How Should We Interact with Adults Who Stutter? Let's Hear from Them. Invited keynote address to the 3rd International Conference on Stuttering. Rome, Italy. **In**: Tomaiuoli, D. (ed.). *Proceedings of the 3nd International Conference on Stuttering*. Trident: Erickson. Dostupné z: Proceedings of the 3nd International Conference on Stuttering.

ST. LOUIS, K. O., WEIDNER, M. E., ÖZDEMIR, S., NAKISCI, E., 2016. Comparison of Preschoolers' Stuttering Attitudes in Turkey and the USA. *Proceedings of the International Fluency Association Conference. Lisbon, Portugal*. Dostupné z: Proceedings of the 2nd International Conference on Stuttering.

ST. LOUIS, K. O., IRANI, F., GABEL, R. M., HUGHES, S., LANGGEVIN, M., RODRIQUEZ, M., SCOTT, K. S., WEIDNER, M. E., 2017. Evidence-based guidelines for being supportive of people who stutter in North America. *Journal of Fluency Disorders*. [online]. **53**, 1-13. DOI: 10.1016/j.jfludis. 2017.05.002. Dostupné z: Evidence-based guidelines for being supportive of people who stutter in North America - PubMed (nih.gov).

ST. LOUIS, K. O., WĘSIERSKA, K., SAAD MEROUWE, S., ABOU MELHEM, N., DEZORT, J., LACIKOVÁ, H., 2019. How should we interact with adults who stutter? Let's hear from them. **In**: Tomaiuoli, D. (ed.). *Proceedings of the 3nd International Conference on Stuttering*. Trident: Erickson, s. 172-183. Dostupné z: Proceedings of the 3nd International Conference on Stuttering.

SCHNEIDER, P., KOHMÄSCHEROVÁ, A., 2019. *Čo mám robiť ak sa moje dieťa zajakáva?* Bratislava: SAL. ISBN: 978-80-973363-0-1.

WEIDNER, M. E., 2015. *Attitude Change and Tolerance Program*. Morgantown, WV: MC Speech Books.

WEIDNER, M. E., ST. LOUIS, K. O., BURGESS, M. E., LeMASTERS, S., 2015. Attitudes toward stuttering of nonstuttering preschool and kindergarten children: A comparison using a standard instrument prototype. *Journal of Fluency Disorders.* [online]. **44**, s. 74-87. DOI: 10.1016/j.jfludis.2015.03.003. Dostupné z: Attitudes toward stuttering of nonstuttering preschool and kindergarten children: A comparison using a standard instrument prototype - ScienceDirect.

WEIDNER, M. E., ST. LOUIS, K. O., NAKISCI, E., ÖZDEMIR, S., 2017. A comparison of attitudes toward stuttering of nonstuttering preschoolers in the USA and Turkey. *South African Journal of Communication Disorders*. [online]. **64**(1), s. 1-11. DOI: 10.4102/sajcd. v64i1.178. Dostupné z: A comparison of attitudes towards stuttering of non-stuttering preschoolers in the United States and Turkey | Weidner | South African Journal of Communication Disorders (sajcd.org.za).

WEIDNER, M. E., ST. LOUIS, K. O., GLOVER, H. L., 2018. Changing nonstuttering preschool children's stuttering attitudes. *American Journal of Speech-Language Pathology.* [online]. **27**(4), s. 1445-1457. DOI: 10.1044/2018_AJSLP-18-0019. Dostupné z: Changing Nonstuttering Preschool Children's Stuttering Attitudes | American Journal of Speech-Language Pathology (asha.org).

WEIDNER, M. E., WĘSIERSKA, K., ST. LOUIS, K. O., SCARKLER-SCOTT, K., 2019. *Supporting Children Who Stutter: Experiences and Perspectives of American and Polish Parents.* Presentation at the World Congress for Stuttering. Hveragerdi, Iceland.

WEIDNER, M. E., JUNUZOVIC-ZUNIC, L., ST. LOUIS, K. O., 2020. A comparison of stuttering attitudes among nonstuttering children and parents in Bosnia and Herzegovina. *Clinical Archives of Communication Disorders.* [online]. **5**(1), s. 42-53. DOI: 10.21849/ cacd.2020.00199. Dostupné z: A comparison of stuttering attitudes among nonstuttering children and parents in Bosnia & Herzegovina (e-cacd.org).

proLékaře.cz | 19.11.2026

WEIDNER, M. E., WĘSIERSKA, K., LACIKOVÁ, H., SONSTERUD, H., ST. LOUIS, K. O. et al., 2021. *Personal Appraisals of Support from the perspective of American, Norwegian, Polish and Slovak Children Who Stutter and their Parents.* Dostupné z: https://detskarec.sk/projekty/pass-personal-appraisal-of-support-for-stuttering.

WEIDNER, M., WĘSIERSKA, K., 2022. Improving young children's stuttering attitudes in Poland: evidence for a cross-cultural stuttering inclusion program. **In**: Tomaiuoli, D. (ed.). *Proceedings of the 4th International Conference on Stuttering.* Trident: Erickson, s. 63-70. Dostupné z: Publication – Improving young children's stuttering attitudes in Poland: evidence for a cross-cultural stuttering inclusion program – University of Silesia.

WĘSIERSKA, K., SAAD MEROUWE, S., ABOU MELHEM, N., DEZORT, J., LACIKOVÁ, H., ST. LOUIS, K. O., 2018. *Personal Appraisals of Support from Stuttering Adults in Lebanon, Poland, Slovakia, and the Czech Republic.* Presentation at the Joint World Congress in Hiroshima, Japan. Dostupné z: (PDF) PASS_Ad_Slovak_final.pdf (researchgate.net).

WĘSIERSKA, K., ST. LOUIS, K. O., 2019. A Translatable Poster Pinpointing Cross-Cultural Findings on Stuttering Adult Preferences for Support and Assistance. Dostupné z: A Translatable Poster Pinpointing Cross-Cultural Findings on Stuttering Adult Preferences for Support and Assistance – Katarzyna Węsierska, Kenneth St. Louis – International Stuttering Awareness Day (isad.live).

WĘSIERSKA, K., HLUBEK, D., JARZĄBEK, M., KANIEWSKA, J., KAWA, P., MAGA, P., ROMANIUK, K., STAROŃ, M., SZELIGA, P., ŚMIERZCHALSKA, A., 2020. *InterAct – zamiast mitu wybierz fakt. Zmiana postaw wobec jąkania. Prezentacja wstępnych wyników badań* z *użyciem InterACT* i *POSHA-S/Child.* Refereát. Silesian Science Festival, Katowice. Dostupné z: Instrukcja_do_wdrazania_programu_InterACT.pdf (logolab.edu.pl)

WĘSIERSKA, K., WEIDNER, M., 2022. Improving young children's stuttering attitudes in Poland: Evidence for *a* cross-cultural stuttering inclusion program. *Journal of Communication Disorders.* [online]. **96**, s. 1-10. DOI: 10.1016/j.jcomdis.2022.106183. Dostupné z: Improving young children›s stuttering attitudes in Poland: Evidence for a cross-cultural stuttering inclusion program - ScienceDirect.

YARUSS, J. S., QUESAL, R. W., 2004. Stuttering and the International Classification of Functioning, Disability, and Health (ICF): an update. *Journal of Communication Disorders.* [online]. **73(**1), s. 35-52. DOI: 10.1016/S0021-9924(03)00052-2. Dostupné z: Stuttering and the International Classification of Functioning, Disability, and Health (ICF): An update - ScienceDirect.